

Bajor Ágost: Őnarckép

Bajor Ágost: Kálvária-domb

Bajor Ágost:
Kis-Duna a Bazilikával

Zolnay László

AZ „ISMERETLEN ESZTERGOM”

BAJOR ÁGOST ESZTERGOMI KÉPKIÁLLÍTÁSA

Képzőművészeti életünk egyre szabadabban bontakozó lendületének jele az, hogy az esztergomi alkotmány-ünnep során a város s a helyi múzeum két modern képzőművészeti kiállítással gazdagítja alkotmányunk ezévi esztergomi ünnepét. Nyergesi János és Bajor Ágost műveivel ismerkedhetnek meg a kiállítás látogatói. Bajor Ágostnak, Esztergom szerelmesének *Ismeretlen Esztergom* című, közel száz képből álló sorozata lesz az esztergomi alkotmány-ünnep egyik képzőművészeti ajándéka. Művészetét az utóbbi évtizedben kizárólag szülővárosának s Komárom megye tájainak szentelte. Ennek az alkotómunkának gyümölcse az *Ismeretlen Esztergom* című – muzeális értékű – gyűjtemény: a művész ajándéka képzőművészetünknek és szülővárosának.

A művész régebbi alkotásait nézzük. Elmélyült művészete a valóságos emberábrázolást és a valóságos világ – mindenkor, mindenki által érthető – ábrázolását tűzte céljává. S Bajor művészete, törekvése talajáról soha nem lépett le... Nemcsak a Múcsarnok, az Ernst Múzeum, a Nemzeti Szalon, de a külföld nemzetközi nagy kiállításai is sorra nyitották meg ajtaikat Bajor művészete előtt.

Esztergomi múzeumok rúgnak az idő, amelyet a művész 1923-tól a második világháborúig külföldi tanulmányutakkal, főként a kékegyetem Itáliában töltött. A kifinomult rajzkészséget követelő rézkarc mellett tusrajzai, olajfestményei is tehetsége nemzetközi elismerését vívták ki. *Capri* című festményét 1928-ban a római magyar reprezentatív kiállításon az olasz állam vette meg, a következő évben Bajor rézkarcai vitték el a barcelonai világkiállítás bronzérmét. Idehaza állami vásárlások, a Szépművészeti Múzeum vételei tanúskodnak művészete méltánylásáról.

Olaszországon kívül Csehszlovákia, Ausztria, Németország, Anglia művészeti életét tanulmányozta. 1927-ben Krakkó és Bécs, majd a firenzei grafikai kiállítás, 1928-ban Malmö, Koppenhága, Róma, 1929-ben Genf, Barcelona, Filadelfia, 1937-ben és

1939-ben London kiállítást látogató közönsége ismerte és szerette meg Bajor bensőséges művészetét. 1932-ben a Nemzeti Szalonban, 1937-ben Esztergomban, 1943-ban a budapesti Műbarát helyiségében mutatta be művei gyűjteményét. A rézkarc, a tusrajz, az olajfestés mellett a vízfestésre is rátér: az ember és mestersége szeretetéről tanúskodó félminiatűr portréival képzőművészetünkben új műfajt valósított meg.

A II. világháború vége, a nyilas rémuralom, majd a felszabadító ostrom Bajor Ágostot Budapesten érte, gellérthegyi műterme, régi művei jelentős részével együtt megsemmisült, s a hajléktalanná lett művész visszatért Esztergomba.

Esztergom fényei, hangulatai az ókori Pannónia és Itália – Bajor által annyira szeretett – emlékeit élesztették a művészből. A szépség örökkévalóságát, az ég tiszta kékjét Bajor ugyanúgy megtalálja és feltárja az ókori alapítású pannóniai Esztergomban, mint egykor a szicíliai Taorminában, vagy Capriban.

Kikristályosodott művészetének utolsó évtizede a kiállításunk anyaga... Erről azonban már képei szólnak a kiállítás látogatóinak.

(Komárom Megyei Dolgozók Lapja, 1954. augusztus 20.)

Bajor Ágost: *Imaház utca*, 1953

Bajor Ágost: A régi megyeháza, 1956

Bajor Ágost: Az esztergomi katedrális, 1916

Bajor Ágost: A Mészéna-ház, 1950

Szabó Bernadett

EGYETLEN NAP SE MÚLJÉK EL VONAL NÉLKÜL

BAJOR ÁGOST EMLÉKKIÁLLÍTÁS ESZTERGOMBAN

Bajor Ágost (1892–1958) a XX. század első felének nemzetközileg elismert festő- és grafikusművésze. Esztergomban született, itt végezte a reálgimnáziumot, majd 1911–1916 között a budapesti Minta-rajziskola és Rajztanárképző növendéke lett, rajztanár-grafika szakon végzett. Tanárai a kiváló grafikusművész, *Olgvai Viktor*, a neves festőművész, *Zemplényi Tivadar* és *Edvi Illés Aladár* Munkácsy-díjas festőművész. Főiskolás éveiből számos grafikai tanulmány, portré, tájázbrázolás, akttanulmány maradt fenn különböző technikákban. Bajor Ágost a hidegtű technika és a rézkarc területén nyújtott kiemelkedő teljesítményt.

Az I. világháború után, az 1920–30-as években több hosszabb-rövidebb tanulmányutat tett Európában, főképpen Itáliában. Utazásairól 18 rajzokkal teli albummal tért haza. 1923-tól Pesten telepedett le és bérelt állandó műtermet, gyakran rendezett műtermi kiállításokat. Babits Mihály, Kárpáti Aurél, Lyka Károly baráti köréhez tartozott. A Nemzeti Szalonban rendezett Egyházművészeti kiállításon 1926-ban, Csernoch János hercegprímásról készült portróját Csernoch-díjjal jutalmazták. 1943-ban a magyar művészek olaszországi tárgyú képeinek kiállításán Enit-díjat kapott olajfestményeiért. Rendszeresen kiállított a Műcsarnok, a Nemzeti Szalon tárlatain, számos alkotása szerepel külföldi gyűjteményekben Itáliától kezdve egészen a Victoria és Albert Múzeumig. Szülővárosa múzeumain kívül a budapesti Szépművészeti Múzeum egy *Őnarcképet* és egy *Ősszelőtt templomot* ábrázoló olajképet őriz, a Képzőművészeti Egyetem Grafikai Gyűjteményében több korai rézkarca is megtalálható.

A II. világháborúban hadifestőként az orosz fronton szolgált. Az itt átélt események ihlették számos katonaportróját, katonaeletképét is. Ezekkel, az *Oroszországi emlékeket* bemutató rajzaival szerepelt az 1943 tavaszán megrendezett Haditudósítók kiállításán, Budapesten. 1947-ben végleg hazaköltözött

édesanyjához Esztergomba. A város egyben ihletője és mentsvára, lelki feltöltődési helye is volt, talán ez a szeretet és ragaszkodás *Szönyi István* Zebegegyhez fűződő viszonyára emlékeztet. Visszavonultan élt, de folyamatosan alkotott, ars poeticáját ex librisén olvashatjuk: „*Nulla dies sine linea*” – egyetlen nap se múljék el vonal (azaz alkotó munka) nélkül. Fáradhatatlan szorgalommal dolgozott, járta Esztergom zezzugos utcáit, minden apró részletét megfigyelve és megörökítve, így született meg az 1950-es években a közel 80 darabból álló *Ismeretlen Esztergom* című sorozata. Ezek a színezett rézkarcok a lírai és topografikus művészi szemlélet elegyei, valamint helytörténeti szempontból értékes kordokumentumok. A táj és a természet iránti végtelen tisztelete és alázata mutatkozik meg tájképein, legyen az Taormina vagy Esztergom megragadó látványa. Élete utolsó éveiben súlyos betegségben szenvedett, látása nagyon meggyengült és ez meggátolta abban, hogy kedvelt műfajában, a rézkarcban dolgozzék. Az 1950-es évek közepétől inkább nagyméretű olajképeket, portrékat és akvarell-tájképeket készített.

A jelenlegi kiállítás anyaga több részből állt össze: gerincét az a képanyag alkotja, amely a novemberben az Esztergom Barátainak Egyesülete 20. évfordulójára rendezett tárlaton volt látható a Megyeháza Dísztermében. A novemberi kamarakiállítás annyiban volt rendhagyó, hogy nem a múzeum anyaga, hanem – felhívás alapján – Esztergom polgárainak otthonában őrzött Bajor Ágost-alkotások kerültek bemutatásra. A továbbiakban ez egészült ki újabb kölcsönzött alkotásokkal, illetve egy, a 2003-as év folyamán a Balassa Bálint Múzeum tulajdonába került hagyatékkal, amit Bartal Kálmánné hagyott örökül. Ebből a hagyatékból több alkotás is látható a kiállításon, többek között a korai 1910-es évekből származó aktok, valamint későbbre datálható toll- és szénrajzok, portré és tájkép témában.

Bajor Ágost:
A Mozi és
a „Stühmer-sarok”, 1956

Bajor Ágost:
Esztergom, 1953

Bajor Ágost:
A Múzeum cukrászda a Szenttamás-hegyi
kápolnával és Kálváriával, 1949

A kiállítás még néhány – a múzeum tulajdonában lévő – olajképpel bővült. Ezek közül kiemelkedik *Csodálatos mandarinként öltözött önarcképe*, melynek felszabadult színvilága a fauve-okéra, különösen Matisse koloritjára emlékeztet. Emellett látható két korai, hidegtű technikával készült alkotás is: az 1914-es *Szenttamási utcarészlet* és az 1920 körüli *Szenttamási utca lovakkal* címmel. A kiállítás érdekessége egy ún. hírfal, amin korabeli újságkivágások, hírek, cikkek, rajzok láthatók kordokumentumként Bajor Ágostról. Kuriózumként szerepel egy igen nagy jelentőségű, már csak rossz fénymásolaton létező kép vagy inkább freskó, amit a művész az 1938-as Eucharisztikus Kongresszus alkalmára festett. A mű létezik eredetiben is, de jelenleg nem látható, mivel máig az esztergomi Polgármesteri Hivatal lépcsőházában van – *lemezelve*. Érdemes lenne ezt egyszer újra a nagyközönség számára

láthatóvá tenni. Ezen kívül festődoboz, festőállvány, a Ferences Gimnáziumban használt tanmenetei, saját albuma, illetve archív fotók is kiállításra kerültek a tárlókban. A művész életművének feltárása, kutatása helyi szinten már megkezdődött a múlt év folyamán. A múzeumban lévő anyag feldolgozása, fotózása, digitalizálása azóta is folyamatosan tart. A kutatás egyik célja felmérni az Esztergomban található alkotásokat, majd ezt a feltáró tevékenységet széles körben kiterjeszteni az ország egész területére.

A múzeum tervei között szerepel egy, a kiállítás anyagát bemutató (szerény) katalógus megjelenítése. Reményeink szerint erre a közeljövőben sor kerül.

(*Esztergom, Balassa Bálint Múzeum*, 2004. II. 13. – IV. 30.)

(*Új Művészet*, 2004(4)34.)

Bajor Ágost: *Kis-Duna a Bazilikával*